

Procesy migracyjne w kontekście przemian kulturowo-cywilizacyjnych, pod red. Ewy Polak, Joanny Leskiej-Ślęzak, Wydawnictwo Bernardinum, Pelplin 2007, ss. 318.

W 2007 roku politolog, profesor Uniwersytetu Gdańskiego Andrzej Chodubski obchodził potrójny jubileusz: 55-te urodziny, 30-lecie pracy zawodowej i 10-lecie nominacji profesorskiej. Z tej okazji współpracownicy i wychowankowie profesora przygotowali publikację zatytułowaną *Procesy migracyjne w kontekście przemian kulturowo-cywilizacyjnych*. Jest ona „wyrazem wielkiej sympatii i uznania dla Profesora jako wybitnego uczonego i wspaniałego człowieka” – czytamy we wstępie napisanym przez redaktorów publikacji Ewę Polak i Joannę Leską-Ślęzak.

Książka składa się z dwudziestu dziewięciu artykułów, które można ująć w kilka grup tematycznych:

- społeczne, polityczne i ekonomiczne aspekty migracji;
- problem migracji w literaturze pięknej i prasie;
- Polacy za granicą;
- tożsamość etniczna i narodowa.

Zbiór otwiera *Szkic do portretu* autorstwa profesora Marceliego Kosmana z Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu. Kreśli on sylwetkę jubilata z subiektywnej – bo koleżeńskie – perspektywy. Przedstawia go jako niezwykłego uczonego i nauczyciela („zawsze otoczony jest w instytucie tłumem studentów”, s. 15), pracowitego, słownego, pomocnego i obdarzonego poczuciem humoru człowieka. Przytacza wiele ciekawych faktów biograficznych, jak choćby staż naukowy w Baku, który zaowocował późniejszymi publikacjami na temat przemian kulturowych na Kaukazie.

Adam Gwiazda snuje rozważania na temat związku między poziomem PKB a skłonnością do emigracji. Bogumiła Kosmanowa, Tadeusz Linkner i Iwona Hofman znaleźli ciekawe odniesienia do problematyki migracji w literaturze. Poznańska profesor napisała o roli „małych ojczyzn” na przykładzie życia Józefa Ignacego Kraszewskiego – obywatela Europy, niezmiernie tęskniącego za rodzinnym Podlasiem, który ludzi na obczyźnie postrzegał jako „tłumy nieme, głuche i obojętne” (s. 33). Profesor Linkner przypomniał historię urodzonego w Baku Cezarego Baryki, a Iwona Hofman z lubelskiego UMCS prześledziła losy kronik emigracyjnych zamieszczanych na łamach paryskiej „Kultury”. Z punktu widzenia narastającego obecnie w Polsce zjawiska emigracji interesujące są artykuły dotyczące sytuacji polskich obywateli za granicą. Edward Olszewski napisał o Polakach w Norwegii. Znajdziemy tu szczegółowe dane demograficzne oraz mało znane fakty dotyczące polskich artystów tworzących w skandynawskim kraju. Polską społeczność w RPA charakteryzuje Arkadiusz Żukowski, a Jacek Jakubowski zajmuje się Polakami w Estonii. Kilku autorów poświęciło swoje artykuły migracjom w przeszłości. Piszą oni o XIX-wiecznej emigracji Kaszubów do Kana-

dy (Paweł Trawicki), wysiedleniach podczas drugiej wojny światowej i rewolucji październikowej (Bogdan Chrzanowski, Aleksandra Kosińska, Tadeusz Dmochowski) oraz powojennych ruchach ludności (Marzenna Giedrońc). Problem migracji międzynarodowych w sposób ogólny podejmują Jacek Knopek, Grzegorz Piwnicki i Rafał Majewski. Urszula Świętochowska analizuje zjawiska migracyjne w Unii Europejskiej, strukturalizując migracje ze względu na przyczyny i typy emigrantów. Formułuje także wskazówki mające pomóc rządzącym w zachęceniu do pozostania w kraju lub powrotu do niego. O negatywnych skutkach imigracji do USA pisze Sebastian Wojciechowski. Rzadki temat migracji Muzułmanów podejmuje Jadwiga Bohdanowicz. O zainteresowaniu środowisk naukowych Białorusią napisała Helena Głogowska, a tożsamością współczesnych Kaszubów zajął się Arkadiusz Modrzejewski. Przemiany austriackiej tożsamości narodowej to temat tekstu Adama Romejko. Wojciech Stankiewicz z kolei charakteryzuje współpracę polsko-litewską w ubiegłym i obecnym wieku. Ciekawe dane na temat „społeczeństw przyjmujących” i „społeczeństw wysyłających” zamieścił w swoim artykule o kapitale społecznym jako wyznaczniku procesów migracyjnych Rafał Riedel. Strukturę duszpasterstwa polonijnego na terenie UE przedstawił Józef Szymański.

Pozytywne wrażenie wywołane interesującą zawartością książki, niezwykle ciekawym pretekstem do jej wydania oraz szatą graficzną (barwna fotografia gdańskiego starego rynku na okładce) mącą błędy edytorskie i drukarskie (s. 27, 35, 268). Wadą jest także przypadkowa kolejność artykułów oraz niezrozumiały związek niektórych tekstów z tytułową problematyką. Zabrakło też szerszych informacji o współtwórcach publikacji: zamieszczone na ostatnich stronach książki *Noty o autorach* informują jedynie o ich miejscu pracy oraz tytułach naukowych.

Należy podkreślić, że *Procesy migracyjne w kontekście przemian kulturowo-cywilizacyjnych* to książka ważna nie tylko ze względu na aktualność podejmowanej w niej problematyki. To także niezwykle wyraz uznania dla życia i dorobku profesora Andrzeja Chodubskiego.

Urszula Król

Poznań

Maciej Giertych, *European Values*, Bruxells 2007, ss. 31.

Europa jako kontynent, tworzy cywilizacyjną całość. To stwierdzenie może uchodzić za banalny truizm. Niemniej mimo całej swej pretensjonalności, należy je traktować jako punkt wyjścia do rozważań nad europejskim systemem wartości. Powstaje pytanie, jakie są to wartości i czy w ogóle można mówić o ich realnym istnieniu. Ważnym pytaniem wstępnym jest także określenie co rozumie się